

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Факультет іноземної філології

Історичний факультет

СХОДОЗНАВСТВО. АКТУАЛЬНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Тези доповідей

II Міжнародної науково-методичної конференції

19 березня 2021 р.

Харків – 2021

УДК 81'243
ББК 81.2
С91

Укладачі: Н.В. Руда, Л.М. Ямпольська

Організаційний комітет конференції:

Ю.Д. Бойчук – ректор, доктор педагогічних наук, член-кореспондент НАПН України (Україна)
С.В. Бережна – проректор з наукової, інноваційної і міжнародної діяльності доктор історичних наук, професор(Україна)
Д-р Кемаль Учунджу, професор, Чорноморський технічний університет (Туреччина)
Н.В. Руда – завідувач кафедри східних мов, кандидат філологічних наук, доцент (Україна)
Л.М. Ямпольська – доцент кафедри всесвітньої історії, кандидат історичних наук, доцент (Україна)
І.А. Скразловська – доцент кафедри східних мов (Україна)
Д-р Алібекіроглу Сертан - викладач кафедри турецької мови і літератури у Газіантепському університеті (Туреччина), запрошений викладач кафедри східних мов ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Сходознавство. Актуальність та перспективи. Тези доповідей II Міжнародної науково-методичної конференції, 19 березня 2021 р. – Х.: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2021. – 206 с.

Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського-національного
педагогічного університету імені Г.С. Сковороди
протокол № 3 від 07.04.2021

До збірника увійшли тези доповідей II Всеукраїнської науково-методичної конференції «Сходознавство. Актуальність та перспективи», присвячені проблемам східної філології, освіти та виховання, методики навчання сходознавчих дисциплін, перекладу, міжкультурної комунікації, літературознавства, історії, економіки, політики, соціуму країн Сходу. Розраховано на наукових працівників, викладачів, аспірантів, студентів філологічних та історичних спеціальностей.

Видано за рахунок укладачів

УДК 81'243
ББК 81.2
С91

ЗМІСТ

СХІДНА ЛІНГВІСТИКА

Агєєва М.М., Радченко К.М. Загадкові назви Каспійського моря.....	7
Басам Санатуллах. Історична довідка про фарсі-дарі.....	8
Богдан А.А. Концепція «ребенок, сын» в китайських ідіомах чэньюй.....	11
Водолажський Д.О. Розкриття концепції «мужність» у китайських іменах.....	12
Гришина Б. М. Засоби вираження експресії в китайській мові за допомогою службових слів.....	14
Гуцуляк К.С. Сучасний сленг в китайській мові. Англіцизм, напівкалька та переклад.....	15
Дмитренко А. А. Продуктивні словообразовательні моделі китайського мови на матеріалі названь фруктів и овочей.....	16
Долгополова Д. С. Інтернет-сленг в китайській мові.....	18
Донченко М.О. Концепт «краса» у мовній картині світу Китаю.....	19
Завгородня О.С. Концептоутворюючий аспект жіночих імен в перській мові.....	21
Ільницька М.Б. Поле семантичної реалізації колоративної лексики: пряме/переносне та конкретне/абстрактне.....	24
Кім О.В. Актуальність вивчення лексики мобільних застосунків у китайській мові.....	26
Коляда А.В. Синтаксичні особливості драматургії Лао Ше.....	27
Куліш М.О. Особливості вживання означень у п'єсі “Чайна” (茶馆).....	30
Макітренко К.О. Особливості сучасного китайського мовного етикету.....	32
Поміляйко В.О. Сленг як невід’ємна частина сучасної китайської мови.....	34
Протопопова Є.П. Інверсія додатку у текстах публіцистичного стилю.....	35
Романченко А.С. Художні засоби створення сумного настрою в книзі 几米 “寂寞上场了”.....	37
Руда Н.В. Частотність безсполучникових багатокомпонентних складних речень у сучасній китайській літературній мові.....	39
Самойлова С.А. Словотворчі морфеми в назвах прикрас в китайській мові.....	40
Саніна Г.В. Ієрогліфічна парадигма японського письма: походження та перспективи щодо сучасних соціокультурних процесів.....	41
Светличная А.Ф. Особенности образования названий китайских блюд.....	44
Сусленко А.М. Труднощі перекладу колірних виразів в англійській та перській мовах: культурне порівняння.....	46
Толмачова К.М. Феномен перемикування кодів у контексті мовної ситуації в Марокко.....	48
Федорченко А.А. Графемы со значением «оружие» в современных иероглифах.....	51
Хижа І.П. Лексичні засоби створення портрета головного героя в оповіданні Мо Яня «Геній»	53
Шапаренко Е.Е. Історія вивчення стилістики у китайському мовознавстві	55

ЛІТЕРАТУРА КРАЇН СХОДУ

Быкова И.А., Пелехата К. Проблема одиночества в творчестве Кобо Абэ.....	57
Долженко А.О. Концепт любові у віршах Сюй Чжімо.....	58
Жукова М.О. Образ місяця в українській та китайській поезії.....	60
Кравчук К. Лі Бо та особлива мова його віршів.....	62
Криворучко С.К. Страх смерті в оповіданні Ді Ань «Коли ж моя черга?».....	63
Сасыкулова Ч.Т. Поэзия С. Эралиева как представителя послевоенной киргизской литературы.....	64
Смілянська О.О. Український та китайський літературний постмодернізм.....	67

СХІДНА ЛІНГВІСТИКА

ЗАГАДКОВІ НАЗВИ КАСПІЙСЬКОГО МОРЯ

Агеєва Марія Миколаївна та Радченко Катерина Михайлівна,
студентки 4 курсу

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди

Науковий керівник: викладач О.С. Завгородня

Каспійське море – найбільше озеро нашої планети, відоме в письмових джерелах за безлічню назв, кількість яких досягає сімдесяти. Велика частина походить від назв окремих регіонів або племен, які займали одну з ділянок узбережжя. Переважно це були ділянки південного узбережжя, і це закономірно, бо культури, що примикали до південного узбережжя, мали письмові джерела. Назва *Каспій* є похідним від іранського племені *каспійів* (етимологія назви означає «вершники»), що мешкало на південному узбережжі моря в I тис. до н.е. Під такою назвою море позначається в європейських джерелах, починаючи, з книги Гекатея «Об'їзд землі» (VI ст. до н. е.) і «Історії» Геродота. У різних античних джерелах море називається також *Кіммерійським*, *Скіфським*, *Сарматським* і навіть *Понтійським* морем. Чеський палеолінгвіст Б.Грозний припустив, що Каспій - це ще більш рання назва, яке є похідною від народності *кушитів*, про життя яких в цьому регіоні повідомляють асирійські хроніки. У Стародавній Персії море називалося найчастіше *Гірканське*.

В будь-якому випадку, *Каспій* залишається назвою, що передає реалії, характерні для південного узбережжя, але не відповідає на питання, як могло називатися море у племен, що населяли північний берег моря. Невідомим в історії залишається питання про те, як називали Каспійське море кіммерійці, скіфи, сармати, алани та інші племена, які мешкали в Північному Причорномор'ї і на перехресті між Чорним і Каспійським морями. Тим часом, не викликає сумнівів, що для племен, які населяли території, поруч з Каспієм на півночі, море мало мати якусь назву, і, очевидно, не пов'язану з південним плем'ям каспійів. Нічого достеменно невідомо про те, якими назвами користувалися племена, що населяли ці території в наступні періоди, тюркські племена - болгари, а потім хозари і кипчаки.

У середньовіччі араби називали Каспій Бахр-аль-Хазар, Гірканським, Хорасанським, Джурджанським морем. Турецька назва моря Ак-Деніз («Біле море»), туркменське Кёккюз (букв. «Зелене око»), азербайджанське Хазар-Деніз. На Сході відомі також такі назви моря як Гульсум, Гурезм, Сальянське і Муганське. Серед них назви Гурезм і Джурджанське море вже ближче до топоніміки північних берегів. Джурджанською араби називали місто Ургенч – столицю Хорезма в пониззі Амудар'ї, а Гурезм досить близько до назви Хорезма.

Про назви, які вживалися на півночі, певне уявлення дають давньоруські літописи і більш пізні російські письмові джерела. Найдавніша назва у «Повісті минулих літ» (1113 г.) – Хваліське море (Лаврентіївський літопис, 1305, 1377 рр., володимирсько-суздальський), Хвалійське море (Іпатіївський літопис, XIII в., галицько-волинський), а також Хвалімське (Радзивілівський літопис XV ст.). За географічним описом «Повісті минулих літ» можна зрозуміти, що «Хвалісси» ще й назва країни (племені, народу). З Русі в Хвалісси можна потрапити, йдучи вниз по Волзі. У більш пізніх джерелах воно називається Хваліжським, Хвалинським морем («Взяття Азова»). У різні часи море називалося також *Хозарським*, *Дербентським*, *Хопужським* морем. Афанасій Нікітін назвав море Хвалітською Дорією.

Особливий інтерес викликає найменування, наведене Афанасієм Нікітиним. Тверський купець пише на початку свого твору: «*Се написах своё грешное хождение за три моря. Пръвое море Дербеньское, доря Хвалитьская, второе море Индъийское, доря*

Гондустанська, третье море Чёрное, дория Стеньбольская. «Дорія» – слово іранського походження, в перській мові йому відповідає слово *дәрья* – «море, річка». Б. А. Успенський справедливо зазначає, що в даному випадку А. Нікітін наводить два варіанти назви моря – російське і іноземне [3, с. 87]. Справді, важко уявити, що Афанасій Нікітін штучно з'єднав незнайоме йому слово «дорія» зі звичною російською назвою. Значить, А. Нікітін наводить назву *«Дория Хвалитская»* як іноземне. А з цього випливає питання про походження гідроніма *«Хваліське море»* в давньоруській мові як про можливу транскрипцію більш давньої назви моря. Звичайно, ні в одному перському джерелі немає ніяких вказівок, які хоча б віддалено могли бути пов'язані з такою назвою. Прийняті тепер в фарсі назви моря – Хазарське або Мазендеранське – не могли виникнути раніше середньовіччя, оскільки тільки тоді з'явилися відповідні географічні області. Втім, не обов'язково саме перська мова стала джерелом назви, яку згадував А. Нікітін.

Основний маршрут мандрівника пролягав вдовж узбережжя моря через Дербент, Ширван, Баку. У цьому регіоні має поширення мова, що сформувалася як закавказький діалект перської та інших іранських мов. Про ступінь поширеності мови говорить той факт, що на ньому говорить цілий ряд етнографічних груп – власне тати (закавказькі перси), частина вірмен, гірські євреї. Татська мова в середньовіччі була широко поширена на західному узбережжі Каспію, поряд з іншою іранською мовою – *Азері, Адері*, яка близька до сучасної таліської мови. Саме з таліською мовою А. Нікітін міг контактувати після прибуття на південне узбережжя у Мазендеран, де проживають талиші. Цілком можливі були контакти і з гілянською мовою. Можна припустити, що назву, близьку до Хвалітської дорії, Афанасій Нікітін міг зафіксувати під час спілкування з місцевим населенням, під час свого переходу через західний берег моря. І це може означати, що варіант назви *Хваліське море* використовувався за межами давньоруської мови, будучи однією з назв моря, яка використовувалася з найдавніших часів.

Чому ж маючи стільки імен, за морем закріпилася саме назва Каспійське? Єдиним поясненням цього можна назвати той факт, що саме так його назвав батько історії, грецький історик Геродот, який зібрав найбільш повні і точні відомості про Каспійське море і прилеглі до нього країни і території. Шляхом перекладів з грецької та латинської мов назва Каспію «*Mare Caspium*» потрапила в інші мови світу.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агеева Р.А. Происхождение имен рек и озер. – М.: Наука, 1985. – 144 с.
2. Буланова О. История Каспийского моря и его названия // Режим доступа: <https://atalar.ru/istoriya-kaspijskogo-morya-i-ego-nazvaniya.html>
3. Воронков А.А. Единый семантический комплекс древних названий Каспийского моря // Челябинский гуманитарий. – 2010. – №2 (11). – С.86-96.
4. Можайская И. Ликбез по Каспию: введение в историю имени // Режим доступа: <http://casp-geo.ru/likbez-po-kaspiyu-vvedenie-v-istoriyu-imeni/>

ІСТОРИЧНА ДОВІДКА ПРО ФАРСІ-ДАРІ

Д-р Санатуллах Басам, науковець, публіцист, Нідерланди

تهیه و نگارش صنعت بسام

پیشینه تاریخی زبان فارسی - دری

بعد از شکست هخامنشیان بدست اسکندر مقدونی زبان فارسی باستان تا حدی از بین میرود و زبان رسمی به زبان یونانی تغییر میکند ولی بعد از مرگ اسکندر در سال ۳۲۳ قبل از میلاد میان سرداران او بر سر فرمانروایی متصرفات، نبرد های خونینی صورت میگیرد و یکی از سرداران قدرتمندش بنام «سلوکوس» داخل بابل میشود و سلطنت سلوکیان را در زمین امپراطوری شرقی اسکندر مقدونی آغاز میکند، اداره وسیع ترین متصرفات اسکندر مقدونی را که از بین النهرین آغاز تا به بلخ و خراسان قدیم بدست می گیرد و پایتخت شاهنشاهی خود را بنام شهر سلوکیه در کنار رود دجله بنا می نماید